

การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมในคัมภีร์ไบลานนครตักศิลา

Cultural refinement in the Bailan Nakhon Taksila Bible*

ปริญญ์รดา อุตัยสา, ประสาท จุมพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phalinrada Authaisa, Prasat Chumphon

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand

E-mail : phalinrada.aut@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้ากระบวนการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลานนครตักศิลา โดยได้ใช้วิธีการค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย หนังสือ ตำรา ตลอดจน คัมภีร์ศาสนาต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม คือ กระบวนการที่คนเรารู้ ซึมซับบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมจากการสั่งสอนหรือการบอกกันโดยตรง และจากการสังเกตของตัวเองให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและพัฒนาตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รวมถึงเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง ซึ่งการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมมีนักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้หลายท่าน อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการขัดเกลา เชิงวัฒนธรรมตามหลักคำสอนในคัมภีร์ไบลานนครตักศิลา และรวบรวมเป็นชุดความรู้เพื่อส่งเสริม การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมในคัมภีร์ไบลานนครตักศิลาผ่านการจัดกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมสวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังบรรยาย ถวาย-ตอบ ปัญหาธรรม คำสอนในคัมภีร์ไบลานนครตักศิลาสามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่ดี ในการขัดเกลา เชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 แบบแผนในการประพฤติปฏิบัติตน ด้านที่ 2 หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันหรือมารยาททางสังคม ด้านที่ 3 ความเชื่อทางศาสนา จากคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์เป็นชุดความรู้เพื่อการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม เป็นความสนใจต่อการเรียนรู้ในคัมภีร์ไบลานนครตักศิลา และสามารถนำเอาหลักคำสอนในคัมภีร์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และยังเป็นการต่อยอดในการเรียนรู้ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น นำหลักคำสอน และคติความเชื่อไปถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกัน และมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ในระบบการเรียนรู้ในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาให้อยู่ในคุณธรรมจริยธรรม ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามรวมทั้งการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

คำสำคัญ: การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม, คัมภีร์ไบลานนครตักศิลา

* ได้รับบทความ: 17 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 16 พฤษภาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2567

ABSTRACT

The academic article aims to study and research the cultural refinement process that appears in the Taxila Palm Scriptures. By using research methods from documents, research, books, textbooks, as well as various religious scriptures, both in Thai and English. Cultural socialization is the process by which people learn. Absorb social norms and values from teaching or direct communication. and from my own observation to be able to live together with others Live in society correctly Be suitable and develop yourself to be a good member of society. including to develop one's own personality For cultural refinement, many scholars have given ideas. It can be said that the process of cultural refinement according to the teachings in the Takshila scriptures and compiled into a set of knowledge to promote Cultural refinement in the Takshila leaf scriptures through organizing activities, including chanting, meditation, listening to lectures, Q&A, Dhamma questions, and teachings in the Takshila leaf scriptures. can be used as a good example In cultural socialization, it consists of 3 aspects, namely, aspect 1, patterns in behavior, aspect 2, principles of living together or social etiquette, aspect 3, religious beliefs. From the teachings that appear in the scriptures is a set of knowledge for cultural refinement. It is an interest in learning about the Takshila palm leaf scriptures. and can apply the doctrines in the scriptures to everyday life It is also an extension of learning the local language and literature better, bringing doctrines and beliefs to pass on to people in the community to learn together. and aims to develop analytical thinking processes in the learning system in schools or educational institutions to maintain morality and ethics Make society orderly and good, including peaceful coexistence in society.

Keywords: Cultural Refinement, The Book of Leaf of Nakhon Taksila

บทนำ

การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม (Cultural refinement) เป็นกระบวนการทางสังคมกับทางจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคล มีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงจากสภาพสัตว์ตามธรรมชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีวัฒนธรรม การขัดเกลาวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย โดยมีองค์กรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา

กลุ่มเพื่อน สำนักงานหรือองค์กร ที่บุคคลสังกัดอยู่ สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน (นิยพรรณ วรณศิริ, 2540) การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมได้ โดยยกตัวอย่าง เด็กผู้หญิง คนหนึ่งซึ่งเกิดจากแม่ปัญญาอ่อน หุนหวนและเป็นใบ้ ไม่ทราบว่าใครเป็นพ่อเด็ก เด็กอยู่กับแม่ ตามลำพังและถูกตายายกักตัวไว้ในโรงนา เด็กคนนั้นไม่มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับใคร โดยเฉพาะไม่มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับแม่ได้เลย จนมีผู้มาพบเด็กคนนี้เมื่อเธอ อายุได้หกขวบครึ่ง แต่ดูคล้ายเด็กอายุหกเดือน ยังพูดไม่ได้ แต่แสดงกิริยาท่าทาง และทำเสียง อู้อี้ มีอาการกิริยาหวาดผวาและดุร้ายเหมือนสัตว์ หลังจากนำเด็กคนนี้มาฝึกฝนอบรม พบว่าเธอ สามารถพัฒนาตัวเองไปได้รวดเร็วจนมีพัฒนาการทางสังคมสมวัย การที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้ เป็นเรื่องพิสูจน์ว่า การฝึกฝนตนเองหรือการพัฒนาตนเอง ผู้ที่ผ่านการฝึกฝนอนมีทักษะ ในการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง การพัฒนาจากแบบดั้งเดิมเป็นแบบใหม่ซึ่งต้องปรับตัวให้สอดคล้อง กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว สิ่งที่เกิดขึ้นจึงมีอิทธิพลต่อแนวคิด วิธีการ การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมของ มนุษย์ แนวคิดวิธีการขัดเกลาก็เปลี่ยนแปลงเพื่อให้มนุษย์ดำรงอยู่ในสังคมแบบใหม่ด้วยเช่นกัน

การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเป็นคำที่นักวิชาการและคนทั่วไปในปัจจุบันรู้จักและเข้าใจร่วมกันว่ามาจากคำว่า Cultural refinement ในภาษาอังกฤษ กระบวนการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม จึงเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่ทำให้สังคมหนึ่งๆ ได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนที่กลุ่มหนึ่งกำหนดหรือวางไว้ ตลอดจนรูปแบบสัญลักษณ์ในระบบสังคม การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลกลายเป็นสมาชิกของสังคม โดยการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ทำให้คนได้มีการพัฒนาตัวตน โดยมีการกระทำระหว่างกันทางสังคมกับคนอื่น ๆ (พระพิชญพล สุวณฺณรุโป, 2558) เป็นกระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มสั่งสอนเพื่อปลูกฝังให้สมาชิกได้รับเอาบรรทัดฐานทางสังคมต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดไว้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลที่บุคคลยินยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไปตามบรรทัดฐานของสังคมที่สังกัด หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเป็นการเรียนรู้ในเรื่องการปฏิบัติตนเมื่อปะทะสังสรรค์ทางสังคมกับบุคคลอื่นนั่นเอง เป็นกระบวนการที่ช่วยให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่สังคมกำหนด ทำให้ดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุข การขัดเกลาทางสังคมเป็นสิ่งที่มนุษย์จะต้องประสบตลอดชีวิต เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องได้รับการขัดเกลาทางสังคมเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์การขัดเกลาทางสังคมเป็นวิธีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมที่ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตของกลุ่มหรือสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอีกด้วย

คัมภีร์ไบเบิลเป็นหนังสือโบราณประเภทหนึ่งที่จะลายลักษณ์อักษร ลงบนใบของต้นลานจึงเป็นวัสดุธรรมชาติอย่างหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ในการจารหนังสือ ทั้งนี้ เพราะใบลานสามารถนำมาจารหนังสือได้รวดเร็วงดงาม เบา และบาง นำเคลื่อนที่ไปได้สะดวก คล่องตัว อีกทั้งยังแข็งแรงทนทานกว่าหนังสือที่ทำด้วยวัสดุอย่าง

อื่น ก่อนที่จะนำโบลานมาทำ เป็นคัมภีร์โบลานนั้น ต้องผ่านกรรมวิธีหลายขั้นตอนในการเตรียมโบลาน เริ่มตั้งแต่การทำ โบลาน การจารโบลาน การผูกเข้ามัดคัมภีร์โบลาน เป็นต้น คัมภีร์โบลานนี้ นิยมบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2552) เกี่ยวกับความเป็นมาของ การบันทึกเรื่องราวในคัมภีร์โบลาน เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของคัมภีร์โบลานที่สัมพันธ์ กับวิถีชุมชนแล้ว จะเห็นได้ว่า คัมภีร์โบลานเป็นเอกสารโบราณที่บรรพชนคนไทยนำมาบันทึก เรื่อง ราวต่าง ๆ ในอดีตเรียกกันทั่วไปว่า “หนังสือโบลาน” หรือ “คัมภีร์โบลาน” ที่เรียกว่า คัมภีร์โบลานเพราะเนื้อเรื่องที่จดจารลงบนโบลานส่วนใหญ่ เป็น พระธรรมคำสั่งสอน ในพระพุทธศาสนาด้วยเหตุที่พระธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญ อันสูงสุดของพระพุทธศาสนา เมื่อจดจาร ลงบนโบลาน ก็ทำให้คัมภีร์โบลาน มีความสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ไปด้วย ฉะนั้น พุทธศาสนิกชนคนไทยจึงถือกัน เป็นธรรมเนียมว่าคัมภีร์โบลานเป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ เก็บรักษาอย่าง ดีในที่อันควรดูเดียวกับพระพุทธรูป (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2545)

ภาคอีสานเป็นภาคหนึ่งในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ส่วนคืออีสานตอนบน หรือเรียกว่า อีสานเหนือ กับอีสานตอนล่าง ที่เรียกว่า อีสานใต้ คำว่า “อีสาน” คือ ชื่อที่คนในประเทศไทย ใช้เรียกภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คำนี้ยังถูกใช้ในความหมายถึง คนในภาค และ หากกล่าว แบบเฉพาะเจาะจง หมายถึง ผู้คนที่เป็นกลุ่มหลักในภาคอีสาน คำว่า “อีสาน” มาจาก ภาษาบาลี - สันสกฤต เป็นคำที่ใช้ในความหมาย ที่แยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างผู้คนจาก ภาคเหนือ ภาคกลางหรือ ภาคใต้ของประเทศไทย ในขณะที่ภาคอื่น ๆ มักถูกระบุโดยศูนย์กลางทาง การเมืองและวัฒนธรรมในลักษณะที่ทำให้กรุงเทพฯ มีค่าเท่ากับ ภาคกลาง เชียงใหม่มีค่า เท่ากับภาคเหนือ และนครศรีธรรมราชที่มี คนได้ใช้ภาษาแบบคนใต้สำหรับภาคใต้ แต่สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แนวความคิดโดยทั่วไปก็ยังคงเป็นอีสาน คนในภาคอีสานบางครั้งเรียก ตนเองว่า คนพื้นเมืองหรือลาว อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปี มานี้ คำว่า “อีสาน” ซึ่งถูกใช้โดยผู้คนจากภาคอื่น ๆ ในการกล่าวถึงคนจากภาคอีสาน ได้รับการใช้โดยคนในภาคอีสาน เพิ่มมากขึ้นในการบ่งชี้ความเป็นชาติพันธุ์ของกลุ่มตนเอง ผู้คนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มที่จะ กล่าวถึงตนเองว่าเป็นคนอีสานหรือผู้อีสานใช้ภาษาอีสานและอาศัยอยู่ในภาคอีสาน การใช้คำว่า “อีสาน” เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้สะท้อนให้เห็นถึง จิตสำนึกที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ภาค/ชาติพันธุ์ (คายส์ เอฟชาร์ลส์, 2556)

คัมภีร์โบลานถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่ชาวอีสานสรรค์สร้างขึ้นมา เพื่อใช้ในสังคมที่มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลาอันยาวนานจากบรรพชนรุ่นหนึ่งสู่อนุชนรุ่นหลังสืบ ๆ กันมา (สมชาย นิลอาธิ, 2544) คัมภีร์โบลานทางภาคอีสานนิยมจารด้วยอักษรขอมและอักษรธรรม อักษรขอมเป็นอักษรโบราณของไทยแบบหนึ่งที่ปรากฏใช้ในเอกสารโบราณทุกประเภท ทั้งจารึกหนังสือสมุดไทย และคัมภีร์โบลาน โดยเฉพาะคัมภีร์โบลานที่พบในภาคกลางของประเทศส่วนที่บันทึกเรื่องราวทางพระพุทธศาสนามักจารข้อความด้วยอักษรขอม

เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากคนไทยโบราณมีความเชื่อถือสืบต่อกันมาว่าอักษรขอมเป็นอักษรที่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากจะใช้นับถือในความในพระไตรปิฎกแล้วยังใช้จารหรือเขียนเป็นบทมนตร์คาถาและยันต์ต่าง ๆ ทั้งในตำราเวชศาสตร์ โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ อันเป็นความเชื่อ ที่มีมาแต่โบราณและยังใช้สืบมาจนถึงปัจจุบัน (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2552) อักษรขอม เป็นรูปอักษรชนิดหนึ่ง พัฒนามาจากรูปอักษรปัลลวะ ซึ่งเป็นรูปอักษรที่ใช้อยู่ในประเทศอินเดีย ตอนใต้ ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11 - 12 หลักฐานที่ปรากฏและพบในประเทศไทยมีทั้งจารึกบนแผ่นศิลาและแผ่นอิฐ ซึ่งบันทึกด้วยอักษรปัลลวะ เช่น จารึกเมืองศรีเทพ พบที่จังหวัด เพชรบูรณ์ จารึก เยธมา พบที่จังหวัดนครปฐม เป็นต้น ครั้นเวลาต่อมาอักษรดังกล่าว ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามอิทธิพลของกลุ่มชนพื้นเมืองในภูมิภาคอันเป็นที่ตั้งของ ประเทศไทยในปัจจุบันนี้คือ อักษรมอญ อักษรขอม เป็นต้น จนถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 18 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 19 เมื่ออาณาจักรสุโขทัยของคนไทยตั้งตัวเป็นอิสระขึ้นและได้ประดิษฐ์ อักษรไทยขึ้นใช้แล้ว อย่างไรก็ตาม อักษรขอม ซึ่งเป็นอักษรที่คนไทยสมัยนั้นรู้จักและใช้อยู่อย่างคุ้นเคยมานานก็ไม่ได้เลิกใช้ ยังคงนำมาใช้เขียนได้ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ทั้งนี้เพราะอักษรไทยใช้เขียนภาษาบาลีไม่ได้ ดังนั้น อักษรขอมจึงยังคงได้รับความนิยมบันทึกเรื่องราว เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และยอมรับเป็นรูปอักษรของไทยอีกแบบหนึ่งมาจนถึงปัจจุบัน (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2552) ส่วนอักษรธรรม พัฒนาการมาจากอักษรมอญ และล้านนา ไทย ใช้เขียนพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นิยมใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 1900 เป็นต้นมา สมัยเมื่อ 50 ปี ถอยหลังตามวัดต่าง ๆ จะมีหนังสือผูกและใบลานเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาเมื่อเทศกาลบุญผะเหวด(พระเวสสันดร)ในเดือน 4 พระสงฆ์สามเณรจะนำไปลานที่จารด้วย ตัวธรรมฝึกอ่านให้คล่องแคล่วเพื่อจะเทศน์ให้ถูกต้องได้อรรถรส พระสงฆ์สามเณรสมัยก่อน รวมทั้งชาวบ้านที่เป็นผู้ชายส่วนใหญ่จะอ่านได้ทุกคน (พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ดร, 2559)

จากความสำคัญและที่มาของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดหัวข้อในการวิจัยคือ “การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมในคัมภีร์ใบลานนครตักศิลา” เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาลึกลงไป

ความหมายของการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม

การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเป็นคำที่นักวิชาการและคนทั่วไปในปัจจุบันรู้จักและเข้าใจ ร่วมกันว่า มาจากคำว่า Socialization ในภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เพราะเมื่อประมาณ 20 ปีเศษ มาแล้ว คำนี้มักนิยมแปลว่า การอบรมให้รู้ระเบียบสังคมบ้าง สังคมประเพณีบ้าง สังคมภรณ์บ้าง (ดำรง ฐานดี, 2522) ขณะที่ในความเข้าใจร่วมกัน คือ การอบรมสั่งสอนควบคู่ไปกับการเลี้ยงดู บุคคลในสังคม ดังนั้นสังคมภรณ์ คือ กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งดำเนินอยู่ตลอดเวลาที่ มนุษย์มีลมหายใจ เป็นกระบวนการที่ได้มาซึ่งวัฒนธรรมและลักษณะทางสังคมเพื่อที่สังคมจะได้ ใช้เป็นกระบวนการในการขัดเกลาให้สมาชิกทุกคน โดยสมาชิกใหม่ได้รับทราบถึงกฎเกณฑ์ของสังคมและเนื้อหาของวัฒนธรรมในขั้นต่อมาจะได้ยอมรับกฎเกณฑ์เหล่านั้นเข้าไปเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปของสังคมและเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มของตน การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ นักวิชาการหลาย

สาขาได้ให้ความสำคัญ เช่น นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา นักจิตวิทยา นักจิตวิทยาสังคม นักพฤติกรรมศาสตร์ นักปรัชญา เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเห็นว่าการขัดเกลาทางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างมาก ซึ่งนักสังคมศาสตร์ ได้ให้ความหมายไว้ เช่น การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์จะได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนที่มีมนุษย์กลุ่มหนึ่ง ๆ ได้กำหนดเอาไว้ เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันและเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง (สุพัตราสุภาพ, 2549) การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม คือ การเรียนรู้วัฒนธรรมรวมถึงการพัฒนาตัวตนจนกลายเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายและมีการถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งต่อไปเรื่อย ๆ (งามพิศ สุภาพ, 2545) เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม ทำให้มนุษย์เรียนรู้วัฒนธรรม และสามารถปฏิบัติตัวให้เข้ากับสังคมได้ถูกต้องและการขัดเกลา ทางสังคม หมายถึง การพัฒนาบุคลิกภาพ สังคมแต่ละแห่งมีวัฒนธรรมไม่เหมือนกัน มนุษย์ในแต่ละสังคมจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน (จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์และคณะ, 2547) ซึ่งการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่กลุ่มหรือสังคมได้ทำการสั่งสอนสมาชิกทั้งทางตรงและทางอ้อมให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้และรับเอาระเบียบ วิธีการ กฎเกณฑ์ความประพฤติ และค่านิยมต่าง ๆ ที่กลุ่มหรือสังคมได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของความประพฤติปฏิบัติและความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มหรือสังคมนั้นเพื่อให้สมาชิกสามารถดำรงตนอยู่กับผู้อื่น ในสังคมอย่างปกติสุข

การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม เป็นกระบวนการอบรมสั่งสอนเพื่อให้สมาชิกสามารถเรียนรู้ ระเบียบของสังคมเพื่อให้สมาชิกได้เห็นคุณค่า และสามารถนำเอากฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติ เหล่านั้นไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เป็นวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งการขัดเกลาทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์จะต้องได้รับตลอดชีวิต ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อม โดยตัวแทน ของการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วย ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี

ประมวลได้ว่า การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมตามหลักธรรมในคัมภีร์ไบบลานนครตักศิลา เป็นหลักการเรียนรู้และการเข้าใจความจริงของชีวิต คือ หลักอริยสัจ 4 และยึดมั่นในการประพฤติชอบด้วยการรักษาศีลการพัฒนาจิตใจและปัญญาตามหลักไตรสิกขา มุ่งเน้นให้มนุษย์ละเว้นจากการทำชั่วการเบียดเบียนผู้อื่นหมั่นทำความดีและทำจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ตามหลักการโอวาทปาฏิโมกข์โดยผ่านกระบวนการ พัฒนาทางกาย ทางศีล ทางจิตและทางปัญญา เรียกว่า หลักภาวนา 4 ทั้งนี้การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมในพระพุทธศาสนามุ่งให้มนุษย์ไปสู่เป้าหมายในชีวิต ส่วนปัจจัยภายนอกหรือกัลยาณมิตร ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดกระบวนการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง ในการอบรมขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมตามหลักธรรมในคัมภีร์ไบบลานนครตักศิลาใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การทำเป็นแบบอย่าง การเรียนรู้ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการสื่อสารสัมพันธ์ที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นปัจจัย

สนับสนุนให้การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพ เมื่อคนในสังคมได้รับการขัดเกลาที่ดี ย่อมทำให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และช่วยจรรโลงสังคมให้คงงาม

กระบวนการการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมสามารถทำได้ 2 ทาง

นักวิชาการทางสังคมได้กล่าวถึงกระบวนการเชิงวัฒนธรรมไว้ 2 วิธี คือ (วิชัย ภูโยธิน และคณะ)

1. การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมโดยทางตรง เช่น การที่พ่อแม่ฝึกอบรมเด็กให้รู้จักพูด รู้จักกิจกรรมารยาททางสังคม ครูอาจารย์สอนหนังสือนักเรียนและนักศึกษาให้มีศิลปะวิทยาการ ต่าง ๆ รวมทั้งให้ทำหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี

2. การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมโดยทางอ้อม เช่น การได้เข้าไปฟังอภิปราย ฟังปาฐกถา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ การอ่านหนังสือตามห้องสมุด การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ และภาพยนตร์ก็เป็นหนทางที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระเบียบต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนี้ การเข้ากลุ่มเพื่อนทั้งในที่ทำงานและในสถานศึกษาล้วนช่วยให้เกิดการปรับตัวและพัฒนาบุคลิกภาพได้โดยมีจุดมุ่งหมาย ได้แก่

2.1 ปลุกฝังระเบียบวินัยขั้นพื้นฐานของสังคม ซึ่งเป็นการสร้างระเบียบวินัย ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตลอดจนถึงการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติ เช่น รู้จักใช้ห้องน้ำห้องส้วมจนกระทั่งถึงรู้จักใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่สลับซับซ้อน ความมีระเบียบ วินัยจำเป็นต้องมีการปลุกฝังให้แน่นแฟ้นจนเป็นนิสัยถาวรในตัวบุคคล ปลุกฝังความมุงหวัง ของชีวิตที่กลุ่มเห็นว่ามีคุณค่า หรือที่พึงปรารถนา เช่น การยึดมั่นในคำสั่งสอนทางศาสนาหรือการพยายามฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อความสำเร็จในชีวิตเป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลเข้าสู่กระบวนการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม

2.2 สอนให้บุคคลรู้จักบทบาททางสังคม (Social role) เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ได้ถูกต้อง การสอนให้รู้จักบทบาททางสังคม รวมตลอดไปจนถึงให้รู้จักทัศนคติต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนบทบาทที่สมาชิกในสังคมพึงมี ตามสถานภาพ ตำแหน่งหรือบทบาท ที่แตกต่างกันออกไป เช่น บางคนเป็นทหารเป็นครูอาจารย์เป็นตำรวจ บางคนเป็นนักศึกษา เป็นต้น แต่ละสถานภาพหรือตำแหน่งทางสังคมที่ยกตัวอย่าง ต่างมีบทบาทเฉพาะที่ต้องอาศัย กระบวนการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม มนุษย์ก็จะเรียนรู้บทบาทต่าง ๆ ของตน และเข้าใจบทบาทของบุคคลอื่นในแต่ละสถานการณ์ด้วย ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์กันของสมาชิกในสังคมดำเนินไปได้ อย่างราบรื่น

2.3 สอนให้มีความชำนาญและทักษะ (skill) ต่าง ๆ ที่สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้มี การเตรียมตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ทักษะต่าง ๆ เป็นเงื่อนไข สำคัญยิ่งสำหรับการเข้าไปมีส่วน

ฉะนั้นการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยมสังคมซึ่งมี ตัวแทนที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1. ครอบครัว (family) เป็นตัวแทนสำคัญที่สุดในการทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม เพราะเป็นสถาบันแรกที่เด็กจะได้รับบุการอบรมสั่งสอนและจะมีความผูกพันทางสายโลหิตอย่าง ลึกซึ้ง ซึ่งจะมีผลทางอารมณ์

ความประพฤติ เจตคติ ตลอดจนบุคลิกภาพของบุคคลมากที่สุด เช่น พ่อแม่สั่งสอนให้ลูกเป็นคนดีและมีความกตัญญูกตเวที เป็นต้น

2. กลุ่มเพื่อน (peer group) เป็นตัวแทนที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมอีกหน่วยหนึ่ง เนื่องจากกลุ่มแต่ละกลุ่มย่อมมีระเบียบ ความเชื่อและค่านิยมเฉพาะกลุ่มตนเอง ซึ่งอาจแตกต่างกันออกไป ตามลักษณะกลุ่ม เช่น การแต่งกายกลุ่มเดียวกันก็จะแต่งกายคล้าย ๆ กัน

3. โรงเรียน (education) เป็นตัวแทนสังคมที่ทำหน้าที่โดยตรงในการขัดเกลาสมาชิก ตั้งแต่ในวัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ โดยอบรมด้านคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ของสังคม ตลอดจนค่านิยมและทักษะอันจำเป็นให้แก่สมาชิกในสังคม

4. ศาสนา (religion) เป็นตัวแทนในการขัดเกลาจิตใจของคนในสังคม เป็นสิ่งยึดมั่น ในสิ่งที่ดีงาม มีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และความประพฤติในทางที่ถูกที่ควร โดยศาสนา จะมีอิทธิพลทางจิตวิทยาต่อบุคคล ในการสร้างบุคลิกภาพเป็นอย่างมาก

5. กลุ่มอาชีพ (occupation) อาชีพแต่ละประเภทจะมีการจัดระเบียบปฏิบัติเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มที่มีอาชีพค้าขายจะต้องมีความซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบลูกค้า ผู้ที่เป็นสมาชิกใหม่ของกลุ่มต่าง ๆ ต้องเรียนรู้ประเพณีของกลุ่มอาชีพที่ตนเป็นสมาชิกอยู่

6. สื่อมวลชน (mass media) มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารของสมาชิก ในสังคม มีส่วนในการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมแก่มนุษย์ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความคิด ความเชื่อ แบบแผนการประพฤติปฏิบัติ (จันงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2547)

ประมวลได้ว่า กระบวนการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมสามารถทำได้ 2 ทางคือ ทางตรง เช่น การได้รับการอบรมจากพ่อ แม่ และทางอ้อม เช่นการฟังอภิปราย ปาฐกถา โดยมีจุดมุ่งหมาย ได้แก่ 1) การปลูกฝังระเบียบวินัยขั้นพื้นฐานของสังคม ซึ่งเป็นการสร้างระเบียบวินัยเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต 2) สอนให้รู้จักบทบาทของสังคมเพื่อให้สามารถปฏิสัมพันธ์กับบุคคล อื่นได้ 3) สอนให้มีความชำนาญสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 4) ศาสนา โดยการเป็นตัวแทน ในเรื่องการขัดเกลาจิตใจ เพื่อให้มีศีลธรรมและจริยธรรม 5) กลุ่มอาชีพ โดยแต่ละอาชีพจะต้องจัดระเบียบปฏิบัติเฉพาะกลุ่ม และ 6) สื่อมวลชนซึ่งมีอิทธิพลในเรื่องของข่าวสารของสมาชิกในสังคม

ความสำคัญของการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม

การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ เพราะเป็นหลักในการปฏิบัติที่บุคคลจะต้องเรียนรู้คุณค่ากฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่ง ๆ ที่กำหนดไว้เพื่อให้มีความสัมพันธ์กันได้ ดังนั้น การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกเป็นการรับเอาคุณค่าของกลุ่มที่บุคคลร่วมอยู่ด้วยในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งทำให้บุคคลเกิด

ความรู้สึกเป็นตัวตนหรือตัวของตัวเอง คือ ความรู้สึกที่ว่าตนเป็นมนุษย์ต่างจากคนอื่น สามารถควบคุมความรู้สึกนึกคิด ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบ หรือตามความเหมาะสมในกลุ่มอื่น ๆ การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมจึงมีกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อนและสิ่งที่เรารู้จักนี้อาจจะแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์โดยบุคคลจะต้องผูกพันกับโครงสร้างของสังคมที่มีอยู่ ความผูกพันนี้แสดงออกมาในรูปที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตาม หน้าที่และบทบาทในเรื่องต่าง ๆ เช่น การงานการปกครอง การศึกษา การศาสนา การมี ครอบครัว การนันทนาการ เป็นต้น นอกจากนี้ สังคมจะกำหนดรูปแบบและหล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการและมีส่วนสร้างความสำนึก ความประทับใจ คุณค่าทางวัฒนธรรมและแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกของสังคมอย่างแท้จริงนั่นคือ สังคมจะเปลี่ยนสภาพของบุคคลจากสภาพทางชีววิทยาเป็นบุคคลของสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2549)

การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม เป็นลักษณะที่ปรากฏเฉพาะในสังคมมนุษย์เท่านั้น เพราะมนุษย์ มีส่วนได้เปรียบในคุณลักษณะทางร่างกายและสมองที่แตกต่างจากสัตว์ประเภทอื่น กล่าวคือ มนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้มากกว่าสัตว์ประเภทอื่น มนุษย์มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดซึ่งเป็นคุณสมบัติทางชีวภาพของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ทำให้สามารถเรียนรู้และจดจำได้มากขึ้นตามกาลเวลาที่ผ่านไป ดังนั้น มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องได้รับการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม เพื่อที่จะมีบุคลิกภาพเช่นเดียวกับมนุษย์ผู้อื่นและรู้จักระเบียบของสังคมหรือวัฒนธรรม มิฉะนั้น แล้วเขาก็จะมีพฤติกรรมเช่นเดียวกับสัตว์ชนิดอื่นที่ไม่สามารถเข้าสังคมมนุษย์ได้ (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2547) การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์โดยมนุษย์ได้รับการขัดเกลาเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย มนุษย์จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขนั้น มนุษย์ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ ระเบียบหรือวัฒนธรรมสังคมนั้น ๆ หากประพฤติผิดหรือไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังก็จะสร้างความเดือดร้อนแก่สังคม ทำให้สังคมวุ่นวายขาดระเบียบวินัยก็จะเกิดปัญหาสังคมตามมา ฉะนั้นมนุษย์เป็นสัตว์สังคมเมื่ออาศัยอยู่ในสังคมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ต้องได้รับการขัดเกลาที่ดีจากความสำนึกของตนเอง เป็นหลักในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองการพัฒนาตนเองและอาศัยกลยุธมิตร ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา องค์กรต่าง ๆ เช่น กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพหรือชุมชนและสื่อมวลชน เป็นต้น

การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม เป็นกระบวนการอบรมสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้และปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม โดยใช้วิธีการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความหนักเบาของพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออก หากมนุษย์แสดงพฤติกรรมที่มีความรุนแรงน้อยก็จะใช้วิธีการขัดเกลาแบบเบา แต่ถ้าแสดงพฤติกรรมที่มีความรุนแรงจนเป็นปัญหาร้ายแรงต่อสังคม การขัดเกลาก็จะใช้วิธีการถึงขั้นการใช้กฎหมายมาการาบพฤติกรรมนั้น แต่ทั้งนี้ เพื่อมุ่งหวังให้มนุษย์อยู่ในสังคมด้วยความสงบสุขบางครั้งการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเป็นลักษณะ การขัดเกลาเฉพาะทางหรือเฉพาะเจาะจงกับพฤติกรรมที่เกิด เช่น การไม่ปฏิบัติตาม

กฎเกณฑ์สังคมหรือข้อตกลงของสังคมนั้น ก็เรียกมาว่ากล่าวตักเตือน ให้อยอมรับระเบียบแบบแผนของสังคมนั้น การทะเลาะวิวาทจนทำร้ายร่างกายกันให้ได้รับความเสียหาย ก็ใช้การเจรจา ใช้กฎหมายมาปรับให้ชดใช้ ค่าเสียหายเป็นเงินทองหรือจำคุก เป็นต้น

ประมวลได้ว่า ในการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมจึงขึ้นอยู่กับระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคมเป็นบรรทัดฐาน อาจมีเป้าหมายเพียงให้บุคคลมีทักษะในการดำรงตนอยู่ในสังคมโดยการเอาตัวรอดและมีชีวิตเป็นปกติ การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการสร้างระเบียบวินัย สร้างแรงบันดาลใจให้มนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติ

ประโยชน์หรือคุณค่าของการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม

ประโยชน์ของการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม มี 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. สร้างระเบียบวินัยให้แก่สมาชิกในสังคม การสร้างวินัยควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็กเล็กซึ่งเป็นวัยที่กำลังสร้างลักษณะนิสัยและต่อเนื่องถึงเด็กวัยรุ่น ซึ่งจะมีความกระบวนกรเรียนรู้คิออย่างมีเหตุผลมากขึ้น เด็กจะเลือกทำกิจกรรมอย่างตั้งใจและลงมือทำด้วยตนเองซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความจำและการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล การฝึกวินัยทำให้เด็กเกิดนิสัยในการควบคุมตนเอง อันจะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้โดยไม่ล่วงเกินสิทธิหรือประพฤติดิตมารยาทของสังคม การฝึกวินัยให้เด็กจำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ค่อยเป็นค่อยไปโดยมีการยืดหยุ่นได้ตามสภาพของเด็ก และควรให้เด็กเข้าใจถึงเหตุผลของกฎระเบียบนั้น ๆ ควรหลีกเลี่ยงการข่มขู่ แต่ควรสนับสนุนให้กำลังใจยกย่องชมเชยเมื่อมีโอกาส สถาบันที่มีบทบาทในการปลูกฝังการมีวินัยแก่คนในชาติ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองและการปกครอง สื่อมวลชนและองค์กรอิสระ ถึงแม้ว่าการพัฒนาการมีวินัยต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายสถาบันดังกล่าวไปแล้วนั้น การปลูกฝังการมีวินัยในตนเองให้แก่เด็กวัยรุ่นนั้นเป็นหน้าที่สำคัญของสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาที่ต้องพยายามปลูกฝังความมีระเบียบวินัยให้เหมาะสมกับวัย โดยเริ่มแรกจากสถาบันครอบครัว เพราะบิดามารดามีบทบาทต่อพฤติกรรมของเด็กและคอยอบรมสั่งสอนให้เด็กมีพฤติกรรมความประพฤติที่ดีได้ นอกจากนี้ ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเช่นกันในการเสริมสร้างวินัยให้เด็กเมื่ออยู่ในชั้นเรียน พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ควรร่วมมือกันและประสานแนวคิดระหว่างบ้านและโรงเรียน เวลา และวิธีการทางบวกเพื่อสร้างวินัย (ธรรมบุญ คำสัตย์, 2560)

2. สร้างแรงบันดาลใจ อุดมการณ์ ทศนคติ ความเชื่อ แก่สมาชิกในสังคม

คนเรามีแรงบันดาลใจ อุดมการณ์ ทศนคติ ความเชื่อที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของแต่ละคนที่วางไว้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นมีวิธีการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิก สามารถไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ดังนี้

2.1 ทบทวนเป้าหมาย การที่คนคนหนึ่งจะมีแรงบันดาลใจในการทำงานนั้น เกิดจากการมีแรงจูงใจภายในที่เรียกว่า intrinsic motivation ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนที่ทำให้เรา เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อไปสู่

เป้าหมาย ดังนั้นก่อนอื่นเราอาจต้องมาทบทวนก่อนว่าตอนนี้ เป้าหมายของเราคืออะไร เป้าหมายเดิมที่วางไว้ยังเหมือนเดิมหรือเปล่า การมองเห็นเป้าหมาย ที่ชัดเจนจะทำให้เรามีทิศทางในการทำงานที่ชัดเจนขึ้น รู้ว่าต้องทำอะไร และมีแรงจูงใจในการ ทำงานมากขึ้น

2.2 สร้างความท้าทายให้ตัวเอง การทำงานเดิมซ้ำ ๆ บ่อย ๆ เราจะรู้สึก ว่า งานง่ายขึ้นความท้าทายลดลง เหมือนเราเล่นเกมในด้านง่าย ๆ ด้านเดิมซ้ำ ๆ จึงทำให้เรารู้สึก เบื่อและขาดแรงจูงใจในการทำงาน ดังนั้นเราอาจต้องสร้างความท้าทายให้ตัวเอง โดยตั้งคำถาม กับตัวเองว่าจะพัฒนางานให้ดีขึ้นได้อย่างไร ลองหาไอเดียใหม่ ๆ ขอฟีดแบคจากหัวหน้า เพื่อนร่วมงานหรือนำฟีดแบคของลูกค้ามาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น ลองอาสาเริ่มโปรเจกต์ ใหม่ ๆ หรือรับผิดชอบงานใหม่ ๆ เปิดใจเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ตามความถนัดและความสนใจก็จะ ช่วยให้เรามีแรงบันดาลใจและสนุกกับการทำงานมากยิ่งขึ้น

2.3 แวดล้อมด้วยพลังบวก สภาพแวดล้อมที่เราอยู่นั้นมีผลอย่างมากกับแรง บันดาลใจ หากเราได้อยู่กับคนที่คิดบวก มี passion ที่ตรงกัน มีหัวหน้าคอยสนับสนุน อยู่ใน องค์กรที่มีวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อให้เราพัฒนาความรู้ความสามารถและปลอดภัย ศักยภาพได้เต็มที่ เราก็มีแรงบันดาลใจในการทำงานมากขึ้น ดังนั้นหากมีโอกาสควรพยายามใช้เวลากับคนที่พลังบวกแบบนี้ให้มากขึ้นและเลือกองค์กรที่เหมาะสมกับตัวเรา ส่วนตัวเอง นั้นก็ต้องกลับมาดูภายในความคิดและจิตใจของตัวเอง เพราะเมื่อเราเบื่องานก็อาจ โฟกัสกับความคิดด้านลบและบ่นเรื่องงานมากเกินไปจนทำให้ละเลยการมองด้านดี ๆ จนทำให้ มองไม่เห็นคุณค่าในการทำงานและหมดแรงบันดาลใจในการทำงาน

2.4 เปิดมุมมองใหม่ ๆ ให้ตัวเอง การที่เราจะมีแรงบันดาลใจในการทำงาน เราควรหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม เพื่อเปิดมุมมองใหม่อยู่เสมอเพื่อที่จะเอาความรู้ และประสบการณ์เหล่านั้นมาตกผลึก เชื่อมโยงและต่อยอดกับงานที่ทำอยู่ได้ กิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น การอ่านหนังสือ ดูหนัง ดูสารคดี ไปท่องเที่ยว ทำความรู้จักกับคนใหม่ ๆ พูดคุยกับผู้คน ลงเรียนคอร์สที่สนใจ ศึกษาแนวคิดของธุรกิจอื่น เพื่อนำมาปรับใช้ต่อไป

2.5 เพิ่มกิจกรรมใหม่ ๆ ในแต่ละวัน การที่เราจะมีกิจกรรมเดิม ๆ ในการทำงาน และใช้ชีวิตจะทำให้เรารู้สึกว่า ชีวิตอยู่ในกรอบเดิม ๆ รู้สึกเบื่อและขาดแรงบันดาลใจ ดังนั้น เราจึงควรรีเฟรชตัวเองอยู่เสมอโดย ลองทำกิจกรรมที่ตัวเองไม่เคยทำหรือไม่ค่อยมีโอกาสได้ทำลงไปในตารางเวลาของแต่ละวันของคุณ อาจทำเป็นเหมือนภารกิจเล็ก ๆ แทรกในแต่ละวัน ให้ไม่จำเจ เช่น ลองตื่นเช้ามาออกกำลังกาย ทำอาหารทานเองที่บ้าน เปลี่ยนจากฟังเพลงในรถ มาฟังพอดแคสต์บ้าง พักกลางวันลองร้านอาหารใหม่ ๆ ลองพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานที่เรา ไม่ค่อยได้คุย ลองอ่านบทความวันละชิ้น ออกไปทำกิจกรรมใหม่ ๆ ในวันหยุด เช่น นั่งสมาธิ ไปพิพิธภัณฑ์ เล่นเกมใหม่ ๆ ดูหนังแนวใหม่ ๆ ซื้หนังสือที่น่าสนใจที่เราไม่เคยลองดูบ้าง การเปลี่ยนกิจวัตรที่เคยชินวันละน้อยจะช่วยให้คุณมีชีวิตชีวาและกล้าเปิดใจทดลองทำอะไร ใหม่ ๆ และได้เรียนรู้อะไรใหม่ ๆ มากขึ้น

ดังที่กล่าวมาแล้ว ประโยชน์ของการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

- 1) การสร้างระเบียบวินัยให้แก่สมาชิกในสังคมซึ่งจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก จะต้องปลูกฝังกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีเหตุผล สอนเรื่องความถูกต้อง มารยาททางสังคม การปลูกฝังระเบียบวินัยให้เหมาะสมกับวัย และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังระเบียบวินัย คือ ผู้ปกครองและครู ซึ่งเป็นด่านแรกในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็ก
- 2) การสร้าง แรงบันดาลใจ อุดมการณ์ ทศนคติ ความเชื่อแก่สมาชิก เพราะการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมทำให้ สมาชิกสามารถทบทวนเป้าหมายที่ตนเองต้องการ สร้างความท้าทายให้ตัวเอง โดยการหา ไอเดียใหม่ ๆ ในการทำงาน แวดล้อมด้วยพลังบวก เพราะเมื่อมีการคิดบวกจะทำให้งานออกมา ดี การเปิด มุมมองใหม่ ๆ ให้ตัวเองในการทำงาน และการเพิ่มกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อลดความจำเจ และเป็นการเพิ่มโลกทัศน์ ใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงตัวเอง ในการทำงานต่อไป

คุณค่าของเอกสารคัมภีร์เชิงวัฒนธรรมในคัมภีร์ไบบลานนครตักศิลา

1. คุณค่าด้านวัฒนธรรมประเพณี

เอกสารคัมภีร์ไบบลานนครตักศิลาสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีหลายอย่าง เช่น ประเพณีการทำบุญโดยเฉพาะการทำบุญ อุทิศให้กับผู้ล่วงลับไปแล้ว ถือเป็นประเพณีของชาวอิสาน ที่ต้องทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว พระสงฆ์จึงมักนำอานิสงส์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำบุญมาเทศน์ให้ชาวบ้านฟัง เรื่องราวอานิสงส์ การทำบุญต่าง ๆ จึงถูกจารบันทึกลงไว้เป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นวิถีการดำเนินชีวิต ของชาวอิสาน ที่ผูกพัน ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น นอกจากนี้ ก็มีประเพณีการฟังธรรม โดยเฉพาะ เรื่องพระเวสสันดร ซึ่งชาวอิสานถือว่าเป็นบุญประจำปี เป็นบุญใหญ่ ในทุก ๆ พื้นที่ของภาคอิสานจึงมักนิยมฟังเทศน์เวสสันดรชาดก ซึ่งวรรณกรรม เรื่องเวสสันดรชาดกนี้มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวอิสานเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น เรื่องความเชื่อที่ว่า ถ้าใครได้ฟังเวสสันดรชาดกจบครบ 13 กัณฑ์ ในวันเดียว หากปรารถนาอะไรก็จะได้สมปรารถนา ชาวอิสานจึงให้ความสำคัญการฟังเทศน์มหาชาติเป็นอย่างมาก จนกลายเป็น ประเพณีสำคัญของชาวอิสานมาจนถึงปัจจุบัน

2. คุณค่าด้านความเชื่อ

ความเชื่อที่ว่านี่คือความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม เอกสารคัมภีร์ไบบลานทางพระพุทธศาสนาของวัดในภาคอิสาน มีเรื่องราวต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นกฎแห่งกรรมทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว สะท้อนอยู่ในรูปวรรณกรรม ท้องถิ่น เทศน์อานิสงส์ต่าง ๆ รวมถึงหลักคำสอนที่ได้จารเอาไว้ในสมัยนั้น ๆ ทุกเรื่องล้วนมีเนื้อหาสอนใจให้คน ใฝ่ดี หนีชั่ว ชาวอิสานได้มีโอกาสฟังเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ ผ่านพระสงฆ์ จึงได้ซึมซับเอาหลักคุณธรรม จริยธรรมไว้ในจิตใจ เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของตนเอง และใช้แนะนำสั่งสอนบุตรหลาน

3. คุณค่าด้านการศึกษา

จากการสำรวจเอกสารคัมภีร์ไบเบิลทางพระพุทธศาสนา พบว่าเนื้อหาหมวดหนึ่ง ได้บันทึกเรื่อง ไวยากรณ์เอาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตจังหวัดขอนแก่นมีการศึกษาภาษาบาลีมูลกัจจายน์อย่างเฟื่องฟู มีสำนักเรียนใหญ่ ๆ มากมายหลายสำนักที่เปิดสอน หลักสูตรที่ใช้เรียน จะเป็นบาลีมูลกัจจายน์ หรือคัมภีร์ ไวยากรณ์สายกัจจายน์นั่นเองรวมถึงจังหวัดบุรีรัมย์ อุบลราชธานี นครราชสีมา มีเปิดสอนบาลีมูลกัจจายน์ พระภิกษุสามเณรที่บวชเรียนสมัยก่อน ต้องเรียนมูลกัจจายน์ ส่วนใหญ่จะใช้อักษรขอมจารึกเอาไว้ผู้เรียนจึงต้องหัดอ่าน หัดเขียนอักษรขอมให้ชำนาญ ท่องสูตรกัจจายน์ และเรียนจากครูบาอาจารย์สะท้อนให้เห็น วัฒนธรรมการบวชเรียนของคนในสมัยนั้นเป็นอย่างดี

ทักษะอันจำเป็นต่อการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกสังคม

ทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นทักษะภายในที่จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถเผชิญสถานการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัว ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การดูแลสุขภาพ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม คุณธรรมจริยธรรม ฯลฯ เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หรืออาจกล่าวได้ว่าทักษะชีวิต คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถดูแลตนเองได้ อย่างปลอดภัย

ทักษะชีวิตเผยแพร่โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคล รู้จักดูแลตนเองทั้ง ทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถดำรงตนอยู่ ในสังคมโดยไม่เป็นภาระของสังคม เน้น ความสำคัญของบุคคลให้รู้จักการปรับตัว พร้อมการเผชิญการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้นองค์การอนามัยโลก (WHO) จึงให้ความหมายทักษะ ชีวิตเป็นความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ (ทัศนคติ) และทักษะ ซึ่งสามารถจัดการ กับปัญหาอุปสรรค ๆ ตัวให้บุคคลอยู่รอดในสภาพสังคมและวัฒนธรรมยุคปัจจุบันได้อย่างมีความสุข และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต (World Health Organization, 1999)

ดังนั้น ทักษะอันจำเป็นต่อการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญที่ทุกคนต้องได้รับ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา เพื่อให้เกิดทักษะที่สามารถ นำไปใช้ได้ ในปัจจุบัน และอนาคต นักวิชาการทางสังคมส่วนใหญ่ให้ความสนใจในทักษะอัน จำเป็นต่อการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นกับทุกคนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษาเช่นกัน เพราะเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกายที่ต้องพัฒนาการตามวัย และด้านจิตใจ ทักษะชีวิตนี้จึงมีความสำคัญต่อการ ดำเนินชีวิตของทุกคน ขณะเดียวกันการพัฒนาทักษะชีวิตยังเป็นภูมิคุ้มกัน ความเสี่ยงในการ ดำเนินชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีและมีความสุข

บทสรุป

การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมในคัมภีร์โบลานนครตักศิลา เป็นกระบวนการอบรมสั่งสอนเพื่อให้สมาชิกสามารถเรียนรู้ ระเบียบของสังคม เพื่อให้สมาชิกได้เห็นคุณค่า และสามารถนำเอากฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติเหล่านั้นไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง กระบวนการขัดเกลาสามารถทำได้ 2 ทาง คือทางตรงและทางอ้อม โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือปลูกฝังระเบียบวินัย สอนให้รู้จักระเบียบ ทางสังคม สอนให้มีความชำนาญและทักษะต่าง ๆ ซึ่งการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ขาดเสีย มิได้เป็นหลักในการปฏิบัติที่บุคคลจะต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนเพื่อให้ความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมมีประโยชน์คือ การสร้างระเบียบวินัยให้แก่สมาชิก ในสังคม สร้างแรงบันดาลใจ อุดมการณ์ ทศนคติ ความเชื่อแก่สมาชิก สร้างพลังบวก และเพิ่ม กิจกรรมใหม่ ๆ ให้สมาชิกบุคคลที่ผ่านกระบวนการอบรมขัดเกลาตนเองดีแล้ว ย่อมแตกต่าง จากผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมมา การขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมนำมาซึ่งความสุขความสงบทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรมขัดเกลาเกิดขึ้นกับตนเองโดยตรง จากนั้น ก็ส่งผลไปถึงแก่บุคคลอื่น ๆ ด้วย กระบวนการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมตามหลักคำสอนในคัมภีร์โบลานนครตักศิลา และรวบรวมเป็นชุดความรู้เพื่อส่งเสริมการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรมในคัมภีร์โบลานนครตักศิลาผ่านการจัดกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมสวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังบรรยาย ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม คำสอนในคัมภีร์โบลานนครตักศิลาสามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่ดี ในการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 แบบแผนในการประพฤติปฏิบัติตน ด้านที่ 2 หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันหรือมารยาททางสังคม ด้านที่ 3 ความเชื่อทางศาสนา จากคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์เป็นชุดความรู้เพื่อการขัดเกลาเชิงวัฒนธรรม เป็นความสนใจต่อการเรียนรู้ในคัมภีร์โบลานนครตักศิลา และสามารถนำเอาหลักคำสอนในคัมภีร์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และยังเป็นการต่อยอดในการเรียนรู้ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น นำหลักคำสอน และคติความเชื่อไปถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกัน และมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ในระบบการเรียนรู้ในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาให้อยู่ในคุณธรรมจริยธรรม ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามรวมทั้งการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

- ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2545). สารนิเทศจากคัมภีร์โบลานสมัยอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- คายส์ เอฟ ชาร์ลส์. (2556). อีสานนิยม: ท้องถิ่นนิยมในสยามประเทศ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- งามพิศ สุภาพ. (2545). หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2547). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดำรง ฐานดี. (2522). การวิเคราะห์ทฤษฎีพวกพ้อง: การมองปัญหาของ Levi-Strauss. วารสารรามคำแหง, 2(6): 72-73.

ธรรมบุญ คำสัตย์. (2560). วิธีสร้างวินัยในตัวเองทำได้ไม่ยาก. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2566 จาก

<http://www.acn.ac.th/articles/mod/forum/discuss.php?d=359>

นียบรรณ วรรณศิริ. (2540). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระพิชญ์พล สุวณฺเฑโรโป (รูปทอง), (2558), “การขัดเกลาสังคมโดยองค์การศาสนาในพระพุทธศาสนา”, สารนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ดร. (2559). แบบเรียนอักษรธรรมอีสานและไทยน้อย. ขอนแก่น: ศูนย์ภาษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอาเซียน.

วิชัย ภูโยธิน และคณะ. (ม.ป.ป.). หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ม.4 ม.6.

กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

สุพัตรา สุภาพ. (2549). ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สมชาย นิลอาธิ. (18 มีนาคม 2544). โลกทัศน์จากคัมภีร์ไบเบิล: คติชนและวิถีชีวิต. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง “การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้จากคัมภีร์ไบเบิลภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ประเทศไทย.”, หน้า 91 - 107.

สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2552). คู่มือสำรวจ จัดหา รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ เอกสาร

World Health Organization. (1999). Partners in Life Skills Education. Geneva: WHO.